

דף הדרכה לסיור בנגב המערבי

רציונל

שבעה באוקטובר 2023 טלטל את תושבי מדינת ישראל טלטלה עזה. המלחמה שפרצה בנגב המערבי נתנה את אותותיה בכל אזרחי המדינה ותושביה, והיא עדיין משפיעה עלינו.

לסיורים הבאים לאזור הנגב המערבי, שכותרתם "החלום, השבר והתקווה", כמה מטרות: לחלוק את הכאב העצום עם הקבוצה ולזכור את אירועי שבעה באוקטובר; להכיר את האזור על היבטיו הגיאוגרפיים, ההיסטוריים והאנושיים; ולצאת מחוזקים עם מבט לעתיד ותקווה לצמיחה, חוסן והתחדשות.

במערך נציע מספר אתרים לביקור ושלד למערך שמבקש לעזור בעיבוד המידע והרגשות שיעלו בסיור.

אתרים

- חניון יער רעים – אתר מסיבת הנובה.
- תקומה – אתר המכוניות השרופות (הכניסה ללא עלות, אך מחייבת תיאום – בטלפון 052-3907598).
- תל גמה – חניון קק"ל, תצפית על האזור.
- העיר שדרות – תצפית קובי, בית המייסדים ואנדרטת תחנת המשטרה (הכניסה לבית המייסדים בתשלום ובתיאום מראש, בטלפון 054-9444405).
- סיור באחד מקיבוצי האזור דורש תיאום. לכל יישוב יש הסדרי ביקור ייחודיים לו, לכן יש לתאם ביקור מול כל יישוב באופן פרטני.

מהלך ההדרכה

1. פתיחה

את יחידת הפתיחה מחלקים לשתי יחידות משנה – האחת עוסקת במבוא למרחב הנגב המערבי והשנייה פונה לשמוע את חברי הקבוצה ולחבר אותם למקום ולזמן.

א. הנגב המערבי – מבוא

- פותחים מפה ועורכים היכרות עם ציר הנסיעה של הקבוצה – "דע מאין באת ולאן אתה הולך" – הבנה היכן אנו נמצאים והיכרות עם המרחב באופן כללי. אפשר לבקש מנציגי הקבוצה לסמן על המפה את הערים המרכזיות שעל הציר (נתיבות, אופקים, שדרות).
- חידות בציורים בנושא אתרים וערים בנגב המערבי – אפשר להיעזר במתודה זו לפתיחת מבוא להיכרות עם הנגב המערבי (נספח א').

החטיבה לחינוך ולקהילה

- ציר זמן (נספח ב') – מפזרים במעגל שבע כרטיסיות. בכל כרטיסיה מצוין אירוע אחר בציר הזמן ההיסטורי המתאר את ההתיישבות בנגב המערבי. על חברי הקבוצה לסדר את הכרטיסיות לפי ציר הזמן הנכון בעיניהם. לאחר סיום המשימה עוברים על ציר הזמן שנוצר (מתקנים לפי צורך) ומספרים על ההתיישבות במרחב.

ב. שיח וחיבור למקום ולזמן

מומלץ לפתוח את הסיור במקום "נייטרלי", שיש בו מרחב ואפשרות לשבת במעגל. למשל: באתר הנובה במרחב הפתוח שמצפון למגרש החניה, תחת אחד העצים המרוחקים לכיוון חניון רעים או למרגלות תל גמה.

- יושבים במעגל ומסבירים את מהותו של היום שכותרתו "החלום, השבר והתקווה". חשוב לציין שלסיור מספר דגשים: הכרת הגיאוגרפיה וההיסטוריה של האזור לפני שבעה באוקטובר, האירועים והזיכרון, השיקום והתקווה.
- עורכים סבב ומבקשים מכל אחד מהמשתתפים לציין את שמו ולומר איפה הוא היה בשבעה באוקטובר.
- מראים מפה של אזור הנגב המערבי ורצועת עזה ומעבירים סקירה קצרה על ההיסטוריה של האזור במאה ה-20.

מספרים את סיפורו של שבעה באוקטובר בנקודות כלליות

בשבעה באוקטובר 2023, בוקר שמחת תורה, החלה מתקפת פתע על מדינת ישראל. מתקפת טרור אכזרית שלא נראתה כדוגמתה בכל שנות קיומה של המדינה.

המתקפה הנרחבת מרצועת עזה כללה מתקפות אכזריות במסיבת הטבע נובה בסמוך לקיבוץ רעים, בקיבוצי העוטף, בערים הסמוכות, בצמתים, בחוף זיקים ועוד. בוצעו מעשי טבח ורצח באזרחים ישראלים ואחרים. המתקפה כללה מטחי ירי רקטי מסיבי ומתמשך, חריג בהיקפו, שבמסגרתם נורו כ-4,300 רקטות ומספר פצצות מרגמה על ישראל, בייחוד לדרום ולמרכז. בחסות המטחים חדרו לשטח ישראל – יבשתית, אווירית וימית – כ-6,000 מחבלים מ-119 פרצות בגדר המערכת. הם תקפו בסיסי צה"ל ומוצבים, השתלטו עליהם וניהלו קרבות ירי עם כוחות הביטחון.

מעל 1,160 ישראלים נרצחו במתקפה, וכ-2,000 נפצעו.

251 אזרחים וחייילים, בהם תינוקות, ילדים, נערות וקשישים, נחטפו לרצועת עזה במהלך מתקפת הטרור הרצחנית. הם הצטרפו לארבעת האזרחים והחייילים שנחטפו על ידי חמאס בעשור האחרון. נכון ליום 6.3.2025 חלקם עדיין בשבי.

נכון להיום, המלחמה שנפתחה בשבעה באוקטובר בעוטף עזה עדיין נמשכת, והיא מתקיימת בגזרות נוספות – גזרת הצפון, אשר ספגה אף היא אש כבדה במהלך המלחמה, וגזרת יהודה ושומרון.

החטיבה לחינוך ולקהילה

רבות עוד יסופר על הקרבות הקשים, על גבורת הלוחמים שלנו באשר הם, על ההקרבה והערבות הדדית של כוחות הביטחון ואזרחים שחרפו נפשם בניסיונותיהם להציל ולסייע.

2. הדרכה באתר מלחמה

- (חניון רעים נובה/אתר המכוניות בתקומה/אנדרטת התצפיתניות/אנדרטת המשטרה בשדרות וכדומה)
- מספרים את סיפור האתר למודרכים (חשוב לספר מה היה באתר לפני שבעה באוקטובר, מה היה בו במהלך המלחמה ומה יש בו כעת).
 - מעלים סיפור אחד או שניים הנוגעים לאנשים ספציפיים הקשורים לאתר. מומלץ לוודא עם חברי הקבוצה – לפני ההגעה לסיור – אם קיים נופל שיש להם קרבה אליו, שירצו לדבר עליו או להעלות את זכרו באחד האתרים, וכן לבדוק אם ברצונם לקיים טקס במקום.
 - חשוב – נותנים לחניכים זמן חופשי להסתובב באתר (כ-15–20 דקות).
 - לסיום מקיימים כינוס באתר, מסכמים בכמה מילים, ואם הקבוצה רוצה – מקיימים גם טקס קצר.

3. סיכום

משאירים זמן לעיבוד בסוף הסיור, גם אם הדבר דורש ויתור על ביקור באתר נוסף. מצורפות הצעות לסיכום ועיבוד. כמובן שאתם יכולים לבחור בכל דרך אחרת.

עיבוד:

- מבקשים מהחניכים: שתפו בתחושה אחת חזקה שעלתה בכם במהלך הסיור.
- בוחרים שיר אחד או את שני השירים המצורפים – ומסכמים באמצעותם. אנו מציעים גם שאלות שיח (מופיעות אחרי השירים), אך חשוב להרגיש את הקבוצה ולבנות את הסיכום בהתאמה.

פורחים לשובם / ישי ריבו

כל הדמעות הכאב שבקעו מהלב
עוד יצמיחו עולם
שדות פרדסים של אמת כלנית ושקד
יפרחו לשובם

כל מה שעברנו
בדרך גם טעינו
אבל בסוף למדנו
שלא נוכל לבד

החטיבה לחינוך ולקהילה

כל מה שידענו
התברר שלא ידענו
ואיך מיום שמחתנו
אין לנו רגע דל

כל הדמעות הכאב שבקעו מהלב
אז יצמיחו עולם
שדות פרדסים של אמת כלנית ושקד
יפרחו לשובם

-

בוקר שמיני עצרת
בו הזמן עצר מלכת
שועלים חיבלו כרם
לקחו את הגוף אך לא תצלם
ואז תוך כדי ההלם
הרבנו טוב הגדלנו חסד
גם ברזל וגם חרב
ותפילות בבית כנסת

עד שכל הדמעות הכאב שבקעו מהלב
לא ישובו ריקם
שדות פרדסים של אמת
מפוחית ופסנתר ינגנו את בואם

-

היום תאמצינו
היום תברכינו
היום תגדלנו
תדרשו לטובה
היום תכבדנו
היום תלבבנו
היום תמלטנו
תמלטנו מכל רע
היום תרחמינו
שמור על חיילנו
השב את שבויינו
המצא לנו נחמה.

עד שכל הדמעות הכאב ששרפו את הלב

החטיבה לחינוך ולקהילה

יצמיחו עולם
שדות פרדסים של אמת כלנית ושקד
עכשיו פורחים לשובם

שנה / נעם חורב

אני לא אותו אדם.
הים לא אותו הים.
האדמה לא אותה האדמה.
והנשמה בטח לא אותה הנשמה.

משהו נשבר
משהו נסגר
המוזיקה שבי כבר לא אותו דבר –

הקצב שונה
העצב שונה
אני כמעט כבר לא זוכר
את החיים שלפני.

שאלות לשיח:

- ישי ריבו מדבר על התחדשות של הטבע כנותנת תקווה. מהם מקורות הכוח שלכם? מה יש בטבע ובפרחים שהם מאפשרים לנו להאמין בטוב שעוד יבוא?
- נעם חורב מדבר על שינוי שאנחנו חווים ברבדים שונים בחיים מאז שבעה באוקטובר. האם גם אצלכם משהו השתנה? איפה אנחנו מרגישים/פוגשים את זה? (בחגים, במקומות שונים בארץ וכו').

אפשרויות נוספות לעיבוד וסיכום:

- מביאים מבחר של סטיקרים שהוכנו לזכרם של נופלים ונרצחים, יושבים במעגל ופורסים אותם. מבקשים מכל חניך לבחור סטיקר אחד שמדבר אליו, להציג אותו ולהסביר מדוע בחר בו.
לאתר "סטיקרים לזכרם": [/https://stickerim.org](https://stickerim.org)

*** לרשותכם חומרים בנושא הנחיית קבוצות – במדור המדריכים של קק"ל, תחת <https://tinyurl.com/mr3znfct> השתלמויות קרובות וחומרים מהשתלמויות:

החטיבה לחינוך ולקהילה

כזכור, יש להיכנס למדור המדריכים עם שם משתמש וסיסמה, ורק לאחר מכאן ללחוץ על הקישור:

[ראשי](#) < [מדור מדריכים](#) < השתלמויות קרובות וחומרים מהשתלמויות

אנשי קשר:

1. תיירות שדרות 054-9444405
2. מכוניות תקומה 052-3907598

נספחים

נספח א': חידות בציורים

נספח ב': ציר זמן – התיישבות בנגב המערבי

- **תקופת המקרא –** ארץ גרר. אברהם ויצחק אבותינו.
- **145 לפני הספירה –** תקופת החשמונאים. יונתן המכבי כובש את עזה, שמעון אחיו מושיב בה יהודים.
- **תקופת התלמוד –** רומית-ביזנטית. עדות לבית כנסת יהודי בעזה.
- **1492 –** חלק ממגורשי ספרד מגיעים לעזה. ר' ישראל נג'רא, שבתאי צבי.
- **1870 –** תקופת העלייה הראשונה. חזרת יהודים לעזה. ידוע על 30 משפחות בעזה, יישוב דתי מאוד.
- **1908 –** חכם אלקיים. הקמת בית ספר עברי ראשון בעזה. הקמת בנק בעזה.
- **1915 –** מלחמת העולם הראשונה. גירוש יהודי עזה.
- **1919 –** כינון המנדט הבריטי וחידוש התיישבות יהודית בעזה טיפין טיפין. חידוש בית הספר.
- **1929 –** מאורעות תרפ"ט. עזה נעזבת מיהודים ונשארת "נקייה" מהם.
- **1944 –** הקמת קיבוץ רוחמה.
- **1946 –** 11 הנקודות בנגב (ובכללן קיבוץ בארי).
- **1951 –** הקמת קיבוץ כפר עזה כהיאחזות הנח"ל החמישית על גבול רצועת עזה, כחלק מההתיישבות לאורך קווי שביתת הנשק לאחר מלחמת העצמאות.
- **1951 –** הקמת שדרות.
- **1967 –** מלחמת ששת הימים, כיבוש עזה.
- **1970 –** ממשלת גולדה מקבלת החלטה על הקמת נצרים וכפר דרום.
- **1977 –** הקמת נצ"ח, היישוב הראשון בגוש קטיף.
- **2005 –** עקירת יהודי גוש קטיף במסגרת תוכנית ההתנתקות שהגה ראש הממשלה אריאל שרון.

נספח ג': שדרת עצים וערכים – שדרת שבעה באוקטובר

במרכז שדה ויער שוני ניטעה "שדרת שבעה באוקטובר". בשדרה שבעה עצים, כל אחד מהם מסמל ערך חשוב או נותן מידע על האירועים מאותו היום והלאה. לכל עץ דף מידע והצעות לדיון. אתם מוזמנים להשתמש בדפים ולהיעזר בהם:

- למידע על **שדרת עצים וערכים – שדרת שבעה באוקטובר**, היכנסו לכאן:
<https://tinyurl.com/4xr3rx9m>
- למידע על שהתרחש ביישובים באזור, היכנסו לעץ יישובים וערים, בקישור:
<https://tinyurl.com/3ztmz9xx>
- למידע על נופלים וחטופים, היכנסו לעץ הנופלים והחטופים, בקישור:
<https://tinyurl.com/4v969wke>
- למידע ולמעגל שיח בנושא כוחות ההצלה, היכנסו לעץ כוחות ההצלה, בקישור:
<https://tinyurl.com/z246s3xn>
- לדיון בנושא "מחורבן לתקומה" דרך סיפורו של קיבוץ בארי, היכנסו לעץ מחורבן לתקומה, בקישור:
<https://tinyurl.com/bdf6fku9>
- חומרים נוספים תוכלו למצוא בערך עץ האחדות ואהבת הארץ, בקישור:
<https://tinyurl.com/mryvn5sx>
בערך עץ העוז והמופת, בקישור:
<https://tinyurl.com/2vby6m3x>
ובערך עץ התרומה והנתינה, בקישור:
<https://tinyurl.com/4jf3tcj7>